

Gönczö Viktor - Téglás Attila

„Mindenhová kell fújni, én úgy mondom.”

Egy szegedi graffitis csoport kultúrájának vizsgálata

TARTALOM

Bevezetés

A graffiti, mint városi szubkultúra

A graffitiről általában

A szubkultúra elemeinek bemutatása

Módszertani megfontolások

Interjúk

A csoport mentális térképe

Útvonalak

Ritkulási helyek

Sűrűsödési helyek

Törésvonalak

A térképek

1. térkép

2. térkép

3. térkép

4. térkép

5. térképe

A térképek egymásra vetítése

Következtetések

Illusztrációk

1. tag

2. throw up

3. karakter

4. piece

5. mural

Felhasznált irodalom

Bevezetés

Napjainkban Magyarországon a graffiti-jelenség látványos terjedésének lehetünk szemtanúi, melyet jól mutat a média és a hatóságok fokozódó érdeklődése, valamint a szaporodó rendőri jelentések a szigorú, precedens értékű eljárásokról. Az országon belül ez ügyben leginkább érintett területek közé tartozik Szeged, ahol a polgárőrség olyan számítógépes rendszert tart fent, mellyel a falfirkákat és azok készítőit igyekeznek nyilvántartani.

Előzetesen persze fontos meghatározni, hogy mi tartozik a graffiti-jelenség fogalomkörébe, és mi nem. Mint látni fogjuk, ezt a téma esetében nagyon körültekintően kell megtenni. A legtöbb graffitivel foglalkozó írás egy kalap alá veszi az összes falra, vagy egyéb helyre festett, vagy karcolt betűösszetételeket, felismerhető vagy nonfiguratív grafikákat, és értelmezhető üzeneteket egyaránt. Ezt a meghatározást már csak azért is fontos megtennünk, mert ezáltal jelölhetjük ki azt a kört, akik a graffitis tevékenységet folytatnak. Ezeket a csoportokat előzetesen nevezzük a **graffitis szubkultúrához** tartozóknak.

A jelenlegi vizsgálat 2003 márciusa és áprilisa között zajlott Szegeden. Ennek során interjúzás, résztvevő megfigyelés és mentális térkép készítésének módszerével figyeltünk meg egy csoport, amely a tevékenységével és kulturális sajátosságaival elkülönül a városi kultúrától.

A vizsgált szubkultúrába tartozás elsősorban meghatározója maga a tevékenység, vagyis különböző eszközökkel, változatos felületekre történő graffiti készítése. Ezen elsősorban falfeliratokat értünk, de a következőkben látni fogjuk, hogy nem minden falra festett jel graffiti, illetve, hogy nem minden graffiti falra festett jel. Nézzük az állítás első részét, vagyis mi lehet még a falra festve, ha nem graffiti. Ilyen az úgynevezett inscription, amely széles kör által megérthető jelentéseket tartalmaz. Ezek lehetnek politikai, szexuális, vagy épp tréfás üzenetek, melyeket minden a nyelvet értő és olvasni tudó értelmezni képes (például: Kötél a postásgyilkosra).

A graffiti tartalmaz ugyan értelmes szavakat, illetve a betűösszetételek is általában hosszabb szóösszetételeket takarnak, de nem a hétköznapi ember, hanem csakis a szubkultúrához tartozók számára értelmezhetően. Sokkal nagyobb jelentőséget kap az elhelyezkedés, a rajz kidolgozottsága és nagysága, vagy a készítő aláírásának (szignó¹) a folyamatossága, mint az üzenet tartalma, amelyet ezek a rajzok nélkülöznek is.

Nagy Terézia és Rácz Attila definíciója szerint: „a graffiti jelentéssel bíró szimbólum, amit az adott csoport tagjai egyaránt elfogadnak, önkifejező, territoriális, jelhagyó, olykor tabutörő funkciója van. Esztétikai igényességgel készül. A graffiti-jelenséghez szorosan hozzátartozik a szignózás, a kevesebb esztétikai igényességgel készülő gyors munkák, amelyek tömegesebben jelennek meg a városok forgalmasabb helyein²„.

Egy olyan komplex kultúrával állunk szemben, amelyben a művészeti aspektus nem vizsgálható elválasztva a környezetétől. Hiszen egy falra, vagy vonatra festett graffiti épp a hely különlegessége miatt válik egy csoport által elismertté. Az elismerés egyben értékekkel való felruházást is jelent, amelyet csak egy csoport tehet meg, hiszen egymáshoz viszonyítva

---

¹ A kézjegynek megfelelő igen kurzív felírási forma, amely a falfirkáló művészneve, illetve annak a csoportnak (bandának) a neve, amelynek tagja a falfirkáló. Ennek a felírási módnak a graffitis szubkultúrán belül használt neve, egy angol szó: a „tag”, ami magyarul címkét jelent.

² Nagy T. - Rácz A.: Falfirka vagy graffiti. Kommunikáció, deviancia, avagy művészet. Szegedi Tudományegyetem, 2001.

határozzák meg magukat, alakítják ki hierarchiájukat. Miután egy rövid áttekintést kaptunk a dolgozat témájáról, nézzük meg vannak-e általános jellemzői a városi szubkultúráknak és antropológiai megközelítésük hogyan lehetséges.

A graffiti, mint városi szubkultúra

Társadalomtudományokban, főleg a szociológia területén a szubkultúrát sokszor elhajlásként értelmezték, tehát olyannak, amelyet vissza kell terelni a rendes kerékvágásba. A helyesnek tartott irány ebben az esetben a kultúra főáramát jelenti. Vagyis az ilyen természetű elkülönítés legtöbbször a különböző csoportok által fontosnak tartott értékek mentén történik. Schwendtner ezt a következőképpen fogalmazta meg: „A társadalomnak vannak olyan részei, amelyek elhajlanak a kultúrától, azaz az uralkodó értékek és intézmények rendszerétől: ezek a szubkultúrák³„.

A városban élő szubkultúrák, csoportok egymástól eltérő módon használják a várost, a városi teret; azaz valójában minden egyes város sok kis városból áll. Azzal, hogy a városantropológusok felfedezték a várost, a városi társadalmat és kultúrát, egyben azt is jelentette, hogy felfedezték a *saját társadalmon belüli kulturális különbségeket*. Mivel az egyes társadalmi csoportok, szubkultúrák eltérő módon és eltérő szeleteit használják a városi térnek, ezért a város egészéről őrzött elképzelésük is eltérő. Vagyis a térhasználat eltérő módjai önmagukban csak annyira érdekesek, amennyire kifejezik valamely adott csoportnak a világképét, megjelenítik kulturális világát.

Dolgozatunkban a graffitisek szubkultúrájának egyik vizsgálati szempontját jelentik a csoport által alkalmazott térhasználati szabályok. Az ezek alapján felállított kognitív sémák segítenek abban, hogy megtapasztalják saját szubkulturális világukat. Mi tehát olyan, a városi térrel összefüggésben kialakított szabályokra is kíváncsiak vagyunk, amelyek szimbolikus rendszert alkotnak és ennek a rendszernek kognitív funkciói vannak. E kognitív funkciók az úgynevezett mentális térképekkel ragadhatók meg. „*Mentális térképnek* azokat a minden ember fejében élő, és minden társadalmi csoport kultúrájában létező elképzeléseket nevezzük, amelyek nyomán megalkotják saját 'imaginárius városukat'... a városban élő embereknek a városról alkotott 'képe' között jelentős távolságok vannak, illetve lehetnek⁴„. Az ez esetben alkalmazható mikroantropológiai megközelítés a városi környezetben előforduló kulturális jelenségek elemzését célozza, ezen belül célunk az említett szubkultúra várossal (itt Szegeddel) kapcsolatos tapasztalatának feltérképezése. Ezzel a megközelítéssel arra törekszünk, hogy belülről ragadjuk meg azokat a tartalmakat, amelyek a vizsgált graffiti szubkulturákban a városról élnek.

Vessünk egy pillantást magára a megfigyelt szubkultúrára a városantropológia megközelítésében. Bár ez a megközelítés hasonló megállapításokat tart érvényesnek a különböző ifjúsági szubkultúrák esetében, például a társadalommal való szembenállás, a saját értékek, normák és autonóm kultúrájuk szempontjából. Elemzési egységünk, a graffitisek közössége, és annak tevékenysége a városi életnek a *folklorisztikus szintjén* értelmezhető. Vagyis „minden társadalmi csoport életének van egy olyan része, ahol a városi társadalom egészétől annak életmódbeli és kulturális stratégiájától független (vagy azzal szemben álló) életmód-mintákat, kulturális aktivitásokat dolgoznak ki és valósítanak meg. A városi életmódnak ez a szintje az, amit némileg más összefüggésben városi kultúrának, városi

³ Schwendtner R.: A szubkultúra elmélete. In: Helikon. 1976/1. 81. p.

⁴ Niedermüller P.: A város és a városi kultúra: antropológiai megközelítés. In: Jelbeszéd az életünk. A szimbolizáció története és kutatásának módszerei. Osiris, Bp, 1995. 562. p.

folklórnak stb. nevez az európai néprajz vagy az antropológia⁵„. A városi élet ezen szintje (folklorisztikus szint) elsősorban szegregatív funkciókat tölt be a városi társadalom kontextusában. Az ilyen szubkultúrák a városi társadalom egészével mint rendszerrel szemben állnak.

A graffitiról általában

A bevezetés során már elkülönítettük a graffitis tevékenység szempontjából releváns alkotásokat az úgynevezett inscripton-tól. Az elválasztás alapját a jelek dekódolhatóságának a szintje jelenti. Vagyis a graffitik azáltal nyernek jelentést, hogy a szubkultúrához tartozók számára értelmezhetőek, míg az utca embere a legtöbb esetben csak kriksszkrakszot lát bennük, és nem rendelkezik megfelelő ismeretekkel az ábrák megfejtéséhez. Most azonban nézzük meg, hol és hogyan alakulhatott ki a graffiti, milyen módon lett egy szubkultúra központi kommunikációs eszköze (vagy hogyan szerveződött köré a vizsgált kulturális csoport) és milyen látens és manifesztálódott funkciókkal rendelkezik.

Egyes elemzések a graffiti bemutatását az emberiség vizuális kommunikációra való igényének megjelenésétől kezdik el. Ilyenkor kezdőpontként az ősember barlangrajzait említik, és így tovább végigtekintenek a különböző történelmi korokon. Ez nem tekintjük a dolgozat feladatának. Lényeges különbséget jelent továbbá az, hogy az általunk használt definíció a graffiti fogalma eltér a más (például: történeti, szociológiai) irányzatok által megfogalmazottaktól. Ugyanis bennünket a graffiti, mint egy szubkultúra terméke érdekel.

A graffiti története New Yorkban kezdődött, ahol a falkép-festés a szignózásból alakult ki. A kései 60-as és a korai 70-es években a tagelők és a metróbeli graffitik is elszaporodtak. Egyesek megpróbálták a festékszóróval falképeket festeni, ezáltal nem mennyiségben, hanem minőségben kitörni.

Ezen festményekhez, mint tárgyakhoz fűződő értékek rendszere alkotja a szubkultúrát, mely eltér a többségi társadalom által vallottaktól. De miként alakul ki a szubkultúra? Cohen szerint a hasonló problémákkal küzdők alkotják a szubkultúrákat.⁶ Ezen belül a graffiti egy olyan lehetőséget ad a státuszküzdelmekből kiszorult, de azokra igényt tartó embereknek számára, mellyel kockázatosabban, mégis egyszerűbben tudnak megbecsülést kivívni. Ezek az emberek megoldásként „egymás felé gravitálnak, és közösen új normákat, új státuszkritériumokat hoznak létre, dicséretesnek találják azokat a jellemzőket, amelyekkel rendelkeznek, azt a fajta magatartást, amelyre képesek.”⁷

A graffiti körül létrejövő csoportok kialakulhatnak baráti társaságból, illetve a graffiti iránti érdeklődés is egymáshoz vonzhatja az egyéneket – ehhez általában szükség van egy már korábban magányosan festegető egyénre, aki rendelkezik már valamekkora tudással és gyakorlattal. A tapasztalat azt mutatja, hogy a kialakulásnál és a továbbiakban is ez utóbbi

---

⁵ Niedermüller P.: Az életmód mint a mindennapi élet stratégiája. Megjegyzések a városantropológia életmódkutatásaihoz. In: Hoppál M. - Szekcső T. (szerk.): Életmód: modellek és minták. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Bp, 1984. 368. P.

⁶ Cohen A. K.: A szubkultúrák általános elmélete. In: Huszár T. - Sükösd M. (szerk.): Ifjúságszociológia Bp.

⁷ Rác Attila: Falfirka vagy graffiti. Kommunikáció, deviancia avagy művészet. Szakdolgozat Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. Szeged, 2000. 5. p.

forma játszik jelentősebb szerepet. Több falfirkáló földrajzi és szociális közelsége a döntő tényező abban, hogy falfirkálónak válik-e valaki.

Egy magányos festő jól sikerült munkái miatt hírnévre tesz szert a hasonló érdeklődésű fiatalok között. Mivel a hírnév, vonzó dolog – és hozzá szeretnének jutni – így beállnak tanulni a firkász mellé. Az újoncok (toy-ok) egy tapasztalt személytől (a mentortól) lesik el mind a technikai jártasságot, a szociális készségeket, a fogalmi eszköztárat, mind a motivációt. A mentor megismerteti a toy-jal a saját munkáit, más szerzők műveinek beazonosítását. Eközben a toy rájön, hogy a graffitinek is van közönsége, ami nem más, mint a szubkulturális réteg. A másik oldalról a mentornak megelégedést és tudása elismerését jelenti, ha van tanítványa. Maga a szubkultúra sem jöhetett volna létre anélkül, hogy a közös érdeklődés, közösen használt kulturális szimbólumok, átélt események ne játszanának jelentős szerepet az egyén életében, s hasonlóak társaságát ne keressék. A kialakulóban lévő szubkultúra kialakította közös nyelvét, jelrendszerét, kulturális tényeit. Nagyon fontos összekötő elem a rap és az abból kinövő hiphop⁸ zene. A kultúra többi eleméhez (mint a graffiti, a break, a street görkorcsolya és gördeszka,...) az egyes egyéneken keresztül kapcsolódik. Ezek köré kisebb csoportosulások szerveződnek.

A graffiti képes csoportokat létrehozni, kapcsolatokat fenntartani, akár nemzetközi szinten is, de stílusok és felfogások el is választhatnak egymástól – egy nagyobb csoporton belül. A nemzetközi és nemzeti graffitisek egyben egyetértenek: közösen küzdenek a közvélemény s a rendőrökkel szemben, a legkülönbözőbb eszközökkel.

A következőkben a graffitinek tulajdonított különböző funkciókat vesszük sorra.⁹ A későbbiekben reflektálni szeretnénk azokra, amelyek dolgozatunk szempontjából is relevánsak lehetnek.

A falfirkálást indikálhatja az *üresség kitöltésének a vágya*. Vagyis az a kívánság - amely főleg a lakótelepeken jelentkezik - hogy a főként panel épületek szürke sivárságát feldobja, másfajta esztétikummal gazdagítsa.

A graffiti hozzájárulhat a szubkultúrán belüli *hírnév megszerzéséhez*. A kezdő falfestők itt általában a mennyiségi szemléletet követik, azaz a cél, hogy minél több felületen megtalálhassuk szignójukat (tagjuket). Ez a kommunikációs forma (a tagelés) elkészítési módjából fakadóan csak nagy mennyiségben ad lehetőséget készítőjének az ismertség megszerzésére. Hogy egy graffitis híressé váljék, munkái megtermékenyítően hassanak másokra is, ahhoz minőségi munkát kell végeznie. Műveit jól láthatóan kell elhelyeznie, és stílusos, kidolgozott munkát kell maga után hagyni a falakon, vonatokon, vagy más felületeken. A vonatok nagyon jó csatornaként működnek a rájuk festett képek közvetítésében, és más városokba is elviszik az üzenetet.

A graffiti egyik funkciója maga a *jelhagyás*, mert az alkotások jelként működnek a szubkultúra többi tagja számára. A jeladó kommunikálja a többiek számára létezését, míg a vevőnek ezt tudni kell dekódolnia és beazonosítani a készítőt, hogy, ezáltal értelmezni tudja. De a jeladó és a kontextus ismerete nélkül is vannak olyan a kultúrán belül általánosan ismert

---

⁸A hiphop egy tipikusan amerikai fekete zenei szubkultúra. A 70-es évek elején alakult ki, mikor egy kicsit engedett a rasszizmus és bejöttek a funk zenék amik utat nyitottak a rap-hez. A rap alapvetően a városi életről és a szórakozásról szól és magával hozta a break-et és a graffitit, és mindkettő szintén szorosan kapcsolódik a városi élethez. A hiphop kultúra három legfontosabb pillére a rap, a break és a graffiti, vagyis a zene, a tánc és a festészet.

⁹ Nagy T. - Rác A. (2001) tanulmánya nyomán

szimbólumok, amelyek bizonyos jelentéstartalmat hordoznak, ezért egy graffitist olvasni tudja a jelet. A jelhagyó funkció ilyen értelmezése kapcsán Clifford Geertz szavait érdemes megfontolni: „Amit látunk, vagy látni vélünk, annyival több, mint az a hebegés, melyet róla elmondhatunk, hogy szavaink pusztán üres és tévelygő fecsegésnek tűnnek¹⁰ „.

Territoriális funkcióval is bírnak a falfirkák. A városokban sokszor megjelenve, a bandatagok, illetve a bandák szignóinak felírásával jelölik ki a különböző csapatok területeinek határát. Ezek a többi csoport számára a terület használatára vonatkozólag kommunikatív jelleggel bírnak. Elsődleges fontossággal bír az is, hogy egy a graffiti készítésének szempontjából ideális helyet ki fedezett fel először. Egyik interjúalanyunk erős nemtetszésének adott hangot mikor egy szegedi sétánk alkalmával az egyik házfalon az első emelet magasságában egy graffitit vett észre. Ekkor kijelentette, hogy ezt a helyet és a fal azon részéhez való eljutási útvonalat ő fedezte fel és ő is kívánt oda festeni. „Máskor nem mondom ezeknek semmit.” Ezzel arra utalt, hogy a saját felfedezett felületeiről nem fog beszélni másoknak, mert rajzaikkal megelőzik, mint ebben az esetben is tették. De ennek ellenére az általunk vizsgált városnak nincs meg a territoriális jellegű felosztása, csak az előbb említett esetben értelmezhető itt a területi jelleg.

Politikai tartalom szempontjából egy közismert példa, a berlini fal is igen népszerű helye volt az ilyen jellegű firkálásoknak. Általánosan azonban az inscriptiont jellemzi a politikai töltet, a graffiti általában nem politizál.

A szubkultúra elemeinek bemutatása

A következőkben tekintsük át azokat a kifejezéseket, amelyek a graffiti tevékenységéhez kapcsolódnak. Ezek vonatkoznak azokra az eszközökre, amiket egy falfestmény elkészítéséhez alkalmaznak, arra a formavilágra és elkészítési módokra, amelyek munkáikat jellemzik. És mindazon tevékenységekre, amelyek a graffitist szubkultúrához kapcsolódnak (itt elsősorban a hiphop kultúrára gondolunk). Ezek a kifejezések az angol nyelvből kerültek át a magyarba és úgy beépültek a szubkultúra nyelvezetébe, hogy használatuk, mondatba illesztésük, toldalékolásuk stb, a magyar nyelv szabályai alapján történik.

A firkászok saját tevékenységüket, munkamódszerüket és műveiket kidolgozottságuk, szín és formaviláguk szerint a következő elnevezésekkel jellemzik. A vizsgált csoportra jellemző típusokról a dolgozat végén, a mellékletben illusztrációk találhatók (a csoporttagok kezeinek munkái).

Bombing (bombázás): Illegális festés, általában éjszaka bármilyen csupasz felületre: vonatra, falra, tüzlétrára és minden elképzelhető helyre, a fantáziának ebben nincs határa. A lényeg az illegalitás és a gyorsaság.

Tag (szignó, címke): ezzel már az előzőekben is találkoztunk. A firkász neve, vagy annak a csapatnak a neve, aminek tagja a firkáló, gyorsan egy vonallal felírva valahova, valamivel, ami lehet filctoll, spray esetleg cipőkrém. Leginkább a kézjegyek felel meg.

Throw up (feldobva): általában két színnel felrakott térhatású elemekkel gazdagított felirat, rajz. Szórófestékkel készül és a firkász, illetve a csapat nevét tartalmazhatja. Mellette megtalálható a készítőjének tag-je. Ezek is a graffiti illegális vonulatához tartoznak.

---

¹⁰ Geertz C.: Az értelmezés hatalma. Osiris, Bp. 2001. 239. p.

Karakter: a figurális ábrázolásokat karaktereknek hívják. Azonnal kitűnnek az absztrakt vagy kövér betűk felfirkált tengerében. A firkászok legszívesebben saját maguk imázsát öntik képregényszerű fazonba. A karakternek a tehetség megmérettetésében van szerepe, sok festéket és időt igényel, ezért általában csak legál falakon találkozhatunk vele.

Quick piece (a piece jelentése lehet darab, mű; a quick arra utal, hogy gyorsan készül): több színnel, jobban kivitelezett felirat, esetleg karakterrel.

Piece: profin kivitelezett, szórófestékekkel készített, színekben, formákban gazdag graffiti. Hosszú elkészítési ideje miatt általában legál falra kerül.

Mural: egész estés és falas nagy festmény, amit általában többen készítenek. Mint a zenében a szimfónia.

Burner: lehet egy piece vagy egy quickpiece ami olyan szépen és jól van felrakva, hogy szinte „lemászik a falról...”, „kiégeti a szemed”.

Legál: graffitis szubkultúrán belüli szóhasználat: „legal wall” (angol), jelentése: azok a legálisan használható falfelületek, ahol a graffiti hatóságilag engedélyezett. Illetve az ilyen területekre való festés a legálozás.

Black book: Ez a könyv, vázlatfüzet a graffitis féltve őrzött kincse, amiben a vázlatai, tervei, rajzai és próbálkozásai láthatók. Együttal a fejlődés és stílusváltoztatások is jól nyomon követhetők.

Mivel a falfirkálók leggyakrabban szórófestéket használnak, nézzük meg, munkájukat milyen eszközök segítik.

Kanna (spray, szórófesték): űrtartalom szerint lehet 100, 150 (Neolux), 300 (Maestro), 400 (Belton), 500 milliliteres. Márkák szerint: Prevent keréktárcsa ezüst (ami hazai viszonylatban elég jó), Maestro (gyenge, de itthon még elmegy), Neolux (a leggyengébb minőségű, csak utolsó esetben veszik elő). Európában a Belton, a Montana illetve a Sparvar a legelterjedtebbek.

Cap (szórófej): a szórófestékre feltehető fej, amely meghatározza a vele festett vonalnak a tulajdonságait.

Skinny cap - mint a neve is mutatja vékony (0,5 cm) vonalak húzására alkalmas. Általában a graffiti körvonalazására használják.

Fat cap - vastag, 4-5 centis vonalvastagságot lehet vele elérni. Ezzel lehet legegyszerűbben feltölteni a graffiti körvonalait.

Line - lefelé húzva vékonyabb a vonal, ha oldalra húzzuk, akkor vastagabb hasonlóan működik, mint egy vágott hegyű filctoll.

Fading cap - ez a szórófej a színek keverésére alkalmas.

A stílus tekintetében a legszemléletesebben két részre oszthatjuk fel a graffitizést, a „régis iskolára”, vagyis az old schoolra és egy újabb vonulatra, a new schoolra. Az *old school* irányzat az 1970-es évek legelején indult, New York külvárosában. Egyszerű betűket használnak, egyszerű a színezés. Például kedvelt formavilág a bubble style, amit kerek, buborék alakú betűk jellemeznek. Vannak graffitisek, akikhez manapság is ez a stílus áll a legközelebb, mind formailag, mind az elkészítés módjában. A *new school* vonulat 1985 után

indult el, bár ez országonként elég változó. Graffitiben a wild style-ban jelenik meg. Ezt a festési stílust vad, össze-vissza tekergető betűk és virtuóz színezés jellemzik. A térhatású, sűrű rajzolatú, nyilakban végződő, ezáltal szinte kiolvashatatlan betűk mellett megjelenik a figurális ábrázolás karakterek formájában.

Módszertani megfontolások

A jelenlegi vizsgálat - mint már említettük - 2003 márciusa és áprilisa között zajlott Szegeden. Ennek során a THA/CRA graffitis csoport öt tagjával készítettünk strukturált interjúkat, továbbá résztvevő megfigyelés és mentális térkép készítésének módszerével figyeltünk meg kulturális sajátosságaikat. Az egyik vizsgálati szempontot adják a csoport által alkalmazott térhasználati szabályok. A térképek bemutatják, hol található a graffiti sűrűsödési, illetve ritkulási pontjai, mely helyek tűnnek értékesebbnek a festők számára, és melyek kevésbé. Városi térképeken a különböző elkészült munkák bejelölésével és interjúkérdésekkel kívántuk meghatározni azokat a szabályokat, amelyek alapján tevékenységükből kifolyólag a városi teret strukturálják. Kérdéseinkben három fő témakörre voltunk kíváncsiak. Egy kérdésblokk foglalkozott az egyéni graffitis életúttal, életmóddal, a motivációval és a firkász jellemző stílusjegyeivel. A következő kérdéskör a csoport egészével kapcsolatosan a belső szabályok és kapcsolatok, illetve más, csoporton kívüli graffitis kapcsolatok témakörében vizsgálódik. A harmadik blokkban a városi tér használatának módjaival, a csoport kultúrájában a városról élő elképzelésekkel és a graffiti területiális jellegével kapcsolatban tettünk fel kérdéseket.

Interjúk

Az graffitizők éppen az illegalitás miatt különböző csapatokba tömörülnek, hiszen négy-öt ember sokkal többet lát, mint egy és az sem elhanyagolható tény, hogy így könnyebb hírnévre szert tenni. Az általunk vizsgált csoport a THA és - más néven - a CRA, amely ugyan két név, de ugyanazokat a személyeket rejti és ugyanazt a csoportot is jelöli. Mindkét elnevezés rövidítés, amelynek több megfejtése is lehet. A THA jelentése Toy Hunter Army, míg a CRA jelentése a Creative Rebel Artists, vagy a Criminal Rebel Assassins. Ez jellemző a firkászokra is, azaz ők is több néven dolgoznak.

A következőkben interjúrészleteken keresztül szeretnénk bemutatni a szegedi hiphop kultúra egy szeletét, a THA/CRA graffitis közösség kulturális sajátosságait. Itt a különböző kérdéseinkre kapott válaszokat vesszük sorba. A közreadott interjúcsokor már strukturált formában tartalmazza a közösségükkel kapcsolatos kérdéseket, és ezekhez válogattuk össze az ide vonatkozó válaszokat, természetesen rövidített formában. Nem arra koncentráltunk, hogy minden kérdéskör kapcsán minden interjúalany szóhoz jusson, hanem az olyan válaszokat kerestük, amelyek jól jellemzik ezen szubkultúra sajátosságait, felfogását, értékrendjét.

***Hogyan kerültél kapcsolatba a graffittel?**

„Az utcán láttam meg először a graffitiket. Először nem figyeltem, de ahogy a hiphop is érdekelt egyre jobban figyeltem erre. Klipekben (videó-klip) is lehetett látni, próbálgattam, csináltam otthon is.”

„Valahogy mindig firkáltam, aztán láttam a falakon a dolgokat... aztán megismerkedtem a környékbeli arcokkal is és velük jártam, de én soha nem festettem, csak figyeltem az akciókat. Aztán én is bekapcsolódtam.”

„Olyan '95-96 környékén. Egy-két ismerősömön keresztül megismertem magát a hip-hopot, meg, hogy mi a real (az igazi stílus), meg hogy kéne csinálni. Bejött a graffiti és elkezdtem nyomulgatni és most is tart. Először csak tagelgetni, kitalálni valami nevet. Szar alkoholos filcekkel. És utána jöttek a következő próbálgatások, tipikus magyar festékekkel, Neolux, vagy Maestro és ezekkel is tagelgettem. Aztán jött az első rajz...”

„1995-6 körül. Pestre jártam koncertekre és ott elég aktívan festettek, meg tagelgettek a helyi srácok és akkor fogott meg az egész.”

***Volt, akitől tanultál festeni?**

„Magadon múlik minden, aki lop az nem nagyon jó. Ki kell alakulnia a saját stílusodnak egy idő után, de inspiráció az van mindig.”

„Persze, ehhez kell egy közeg. Meg az is kell, hogy legyen egy csöppnyi érzék benned.”

„Tök egyedül kezdtem el festeni, mert a városban, ahonnan származom, még nem volt senki, aki festett előtte. Amikor elkezdtem ott mindenki kezdő szinten volt.”

***Kit ismersz el graffitisnek?**

„Aki fúj általában mindent, de nem ész nélkül fúj. Fúj vonatot, megpróbál metró, falat, színeset. És fontos, hogy ne mindig ugyanazt fújja az ember. Van, aki keveset rajzol (a vázlatfüzetbe) és ez által mindig csak ugyanazokat fújja, hát az se elismerés számomra. Én törekszem arra, hogy mindig újítsak.”

„Aki már megfelelő stílussal rendelkezik, egy bizonyos időt eltöltött a kultúra berkein belül és bizonyított valamilyen szinten. A munkái minőségével, keménységével.”

„Nekem fontos az, hogy valaki először legyen hiphopper arc és utána graffitis ez totál szerves része a hip-hopnak, mint életstílus. Aki nyomja és nem pöcsöl, meg nem szar, hanem látszik, hogy próbálkozik, meg megtesz, amit akar.”

„Azt, aki rajzokat csinál, tehát aki tagelget azt semmiképp nem mondanám graffitisnek. Meg azt, aki olyan rajzokat csinál amin látszik, hogy belefektetett energia van benne. Meg van tervezve, látszik, hogy foglalkozott vele előtte is már, meg gyakorol papíron. Tehát látszik, hogy valami igényeset szeretne alkotni és ezt előtte is csinálja.”

***Kit tekintesz a munkád közönségének?**

„Minden hiphoppert, de remélem, hogy tetszik minden embernek. Azért megvan valami dinamika egy ilyen rajzban meg harmónia is és ez szerintem, bejöhet másnak is.”

„Ez minden firkásznak érdekes kérdés, de senki nem válaszolna teljesen őszintén. Hogy magamnak festek, meg ilyenek. Ez a tipikus büszke ízé. Mindenki bizonyítani akar a graffitivel valamit, hogy elismerjék és ahhoz meg kell ismernie a munkáit. Leginkább szerintem egymásnak festünk. A graffitit lehet olyan célra is használni, hogy különböző helyeket kifesteni vele megrendelésre. A megrendelések általában nem hiphoppereknek készülnek. Ha kifestesz egy diszkót, akkor valamilyen szinten az átlagembereknek fested, mert ők is borulnak a különböző színes formákon. A jó graffiti szerintem csak azoknak nem jön be, akik ezt direkt nem akarják, hogy bejöjjön. Ez már alapvetően hozzáállás kérdése.”

„Elsősorban a graffitiseket, akik megértik a lényegét, azt is ami mögötte van. Ha valami szem előtt lévő helyre rajzolok, akkor igyekszem olyanokat csinálni, amit az emberek is megértenek és esetleg tetszésüket is elnyeri. Elsősorban a fiatalokra jellemző ez.”

***Mitől jó egy graffiti?**

„A stílus, csak a stílus. Lehet látni egy rajzon, hogy az jó rajz, az él, mintha mozogna és mondana valamit arról, aki csinálta. Ránézel és valamit ad neked, az a jó rajz.”

„Stílus alapján, színösszeállítás alapján és pontosság alapján ítélem meg. Meg hogy hol van elhelyezve. De azért, ha valami keményebb helyen van elhelyezve, az a minőségen is látszódhat.”

„Pontos legyen, pontos vonalakkal meg legyen igényesen csinálva, kijavítva az apró hibák. Igényes legyen, tele szép színekkel. Betűkben az olvashatókat szeretem, nem szeretem az absztrakt, kiolvashatatlan betűket.”

***Milyen szabályok határozzák meg nálad a festést?**

„Templomra, temetőfalra sose fűjtam még, taget se raktam. Ezek meg ilyen emlékművekre, amúgy bármire.”

„Semmiféleképpen nem festek műemléket, templomot, temető kerítést. Szeretem a látható helyeket, az olyan helyeket, hogy a festés látható legyen, és az megér annyit, hogy összebasszunk egy falat.”

„Műemlékeket, meg ilyesmi helyeket kihagyok. Mindennek vannak egészséges határai. Vannak helyek, amit íratlan védelmet kapnak, legalábbis részemről.”

„Saját erkölcsi szabályaim. Műemlék, templom, ilyesmit azt soha. Felújított házakat soha nem fűjök le. Igyekszem a magánházakat elkerülni. Inkább középületekre, panelházakra fűjök, ami nem egy magánszemélynek a szemét sérti.”

***Létezik-e Magyarországon, - ahogy az az amerikai példákból kitűnik - hogy valami egy csapat területe és ezt meg is jelöli magának?**

„Nagyjából van, de nem egy csoport, hanem egy bizonyos hierarchia. Ha valakik egy rendező pályaudvaron először kezdenek festeni, akkor általában elvárják, hogy tudjanak róla, ki megy oda be? A fiatalabb srácok ezt úgy veszik, hogy nagyképűség, meg hogy azt hiszik, hogy ez a saját helyük. De ez igazából azért fontos, mert ha oda bejár bárki, akkor nem tudhatjuk, mikor volt, hogy valakit elkaptak, mikor volt valami probléma. Azért jó, ha tudjuk, hogy mi volt ott az előző napokban. Akik egy helyre járnak festeni, azok szeretik ezt kontrolálni. Rengeteg graffitis van, rengeteg fiatal és ezzel tönkreteszik a lehetőséget.”

***Milyennek látod a szegedi helyzetet graffiti terén?**

„Szerintem Szeged Magyarország egyik legérdekesebb városa, szétválasztja a Tisza, az emberek agya is szét van választva. Elég jó kultúra van, van neki egy saját feelingje (hangulata), ami csak Szeged, csak Sun City (Szegedre használt elnevezés a hiphop kultúrában, a görkorcsolyások csoportjának neve a Suncity Skaters). Az országban sokan ismernek minket, Szegednek megvan a szájíze.”

„Az elmúlt években elég jó helyen vagyunk, de Pest az abszolút főváros, mint minden más területen. De Pest után Szeged az egyetlen hely, ahol beszélhetünk kiforrt graffiti színterről és ami országos szinten is elismert.”

***Más szemszögből figyeled a várost, mint az átlagember?**

„Én mindig figyelem a helyeket, mindig nézem a vonaton is. Ha üres falakat látok, elképzelem, hogy mit fűjnék rá. Amikor nem firkáltam a tageket észre se vettem, pedig ott voltak. Amint ezeket észrevettem és elkezdetem figyelni, annyi rajzot észrevettem, hogy el se hittem: eddig vak voltam, vagy hogy jártam az utcán? Nem is figyeltem. Miért csinálta oda? Teljesen átérzem, hogy mit érezhet az, akinek fogalma sincs erről, hogy mi lehet az, mért került oda, ki tehetette”

„Persze, egyből észreveszek minden firkát, ha egy nappal később arra járok. Nem megy el a szemem előtt.”

„Ja, alapból máshogy. Olyan mintha felületlátó agy-receptorom lenne. Megyek és figyelek és egy tökjő falat betájolok, vagy egy taget, ami nem volt ott. Észreveszek mindent. Szóval, mész és egy radar vagy, tudat alatt is.”

„Ez egy szakmai látásmód.”

***A városnak melyik területe, része fontos a számodra?**

„Oda szeretünk fűjni, ahol látják, több line (közlekedési vonalakat jelöl: villamos és vonatsínek, forgalmasabb busz, autó útvonalak) is van, ez lehet vonat, városba busz, villamos, trolis. Én a lakóhelyemet szét szoktam fűjni, a környékre jobban leugrik az ember és ott a dugottabb helyre is fűj. Én szeretek változtatosan, utcákon, magas helyekre, mindenhová kell fűjni, én úgy mondom.”

***Tagelők, festők között van-e valami elkülönülés?**

„Van, mi azokat a srácokat, akik csak tagelgetnek, abszolút nem respektáljuk, sőt próbálunk rájuk hatni, csak nem nagyon lehet. A tagelés a graffiti nagyon kicsi része. Aki azt hiszi, hogy graffitist attól, hogy mindent összetagel, az zöldség. Csak sokan vannak így, mert a legkényelmesebb, hogy fogok egy kannát és elmegyek széttagelek mindent. De mögötte nincs semmi tudás, vagy energia, vagy évek munkája. Én próbálok elhatárolódni ezektől a tagelgetős dolgoktól.”

***Az átlagos városi életmódtól a te életed mennyiben tér el?**

„Valamennyire biztos, amennyire elkülönül egy drogos, egy betörő, egy autólopó. De a mienk tők más style (stílus). Ez kriminál élet, csak az tudja, aki ebben él. Nem diszkóba megyünk vagy ilyen helyekre, hanem ott mászunk hajnalban a vonatok alatt, felveszünk kamerára és bohóckodunk. Rohanunk, ha gond van, leugrunk négy méteres falról, ha gáz van. Ha nem szeretném, nem csinálnám... Ez meghatározó életforma, biztos, hogy minden firkász vagy lopott életében, vagy lehúzott már valakit, vagy valamit csinált.”

„Úgy érzem, hogy most annyira nem lógunk ki a városból. Régebben talán jobban eltért, akkor folyamatosan nem érdekelt, hogy szétbasszuk a trolikat, meg mindenki látta. Meg szétfirkáltunk mindent, filcekkel. Most már nincs tele filctollal a zsebem.”

„A graffitiben benne van, hogy fél óra múlva már a rendőrök rugdosnak benn a rendőrségen. Ha ezt csinálod, akkor valamit változtatnod kell eleve. Például, hogy a külvilág ne vegye le rólad: ó, itt egy graffitis. Azért nem is járunk a legfeltűnőbb ruhákban.”

„Nagyon nem, csak annyiban, hogy a szombat estéket nem diszkóban töltjük, hanem valami akcióba fektetjük a szabad időnket. Ez hajnalban van általában. Mint a többi fiatal, én is részt veszek az éjszakai életben. A különbség a világnézetből fakad az átlagemberhez képest.”

„Az életmódom az eléggé érdekes, egész más a mentalitásom és a hozzáállásom a dolgokhoz, mint más embereknek. Illegális. Mindig nézem a rendőrautókat, a polgárőröket. Már mind beleolvadnak a graffitisek a környezetbe, nem lehet megmondani valakiről, hogy vér graffitis, mert bárhogy kinézhet az öltözéke alapján.”

***Mesélj a graffitis csoportról, aminek tagja vagy!**

„A THA-CRA csapatot boldogítom, ez egy nem nagy tagú társaság, akik régóta ismerik egymást, és régóta fújnak együtt. A CRA-t már tiszteletből írom én is, mert ez volt az első illegális csoport. Mindig megtartom, tagelem, meg fújni is fogom, a CRA-t.”

„THA-CRA csoportok, meg VBS és SGC tagja vagyok. Van akinek a CRA áll közelebb a szívéhez, van akinek a THA, de ez már lényegében egy dolgot takar.”

***A csoportra jellemző stílus?**

„Mi elég vegyesen fújunk, a színesektől kezdve a falig, a vonatig, meg a villamosig, meg a tagelésig. Van, aki fúj karaktert a csoportban, van aki legálozni szeret, van aki vonatozni szeret, meg illegálkodni. Van aki mind a kettőt szereti. Vegyesek vagyunk eléggé. Komplet akciócsoport (nevetés).”

„Van érezhetően egy szegedi stílus. Mindig együtt festegetünk, egymást inspirálva, így kialakult egy egyéni stílus a csoportban. Amúgy abszolút old school formavilág, egyszerű párhuzamos vonalvezetésű betűk, de azért mindnyájan kísérletezünk különböző dolgokkal.”

***A kapcsolatok milyenek a csoporton belül a tagok között?**

Jók. Mostanában távolságok keletkeznek. Egyik tag Sopronban, másik elveszve, én is csak két emberrel tartom a kapcsolatot. De attól még mi vagyunk együtt.

***Más csoportokkal milyenek a kapcsolatok?**

„Egészséges rivalizálás van, mint a sportban. De amúgy nagyon sok csoporttal fújtam már és fújok. Sok ismerősünk van. Együtt fújunk, együtt vagyunk benne a jóban, meg a rosszban. Ha baj van, együtt szaladunk, amúgy meg együtt fújunk és bulizunk. Van, amikor elmegyünk fújni és négy különböző csoportból lévő taggal megyünk. A nagy csoportokból már lemorzsolódtak. Úgy átlagban négy ember van egy csoportban, ki fúj, aki aktív.”

***A hiphop kultúra nálad mennyire meghatározó?**

„Teljesen benne vagyok. Mindennap beszélek valami új zenéről, minden másnap valami breakes anyagot megnézek. Meg folyamatosan beszélünk a graffitiről. Szinte csak hiphopot hallgatok.”

„Az hiphop a graffiti a break, az MC (a zenei alapokra rappel), meg a zene maga, a zenecsinálás. Ez mind együtt van. A firkász hallgatja a rap zenét, a firkász nézi a breaket, a breakes nézi a graffitit, hallgatja a zenét, meg csinálják neki a zenét a scratch-el. Mindennek van összefüggése. Az a legjobb buli, ahol van break, graffiti, meg MC-szkedés (a rap zenében a szövegelést jelenti).”

*Mik számítanak veszélyes területeknek?

„Mostanában a belváros. A felkamerázott része, itt térfigyelő rendszer működik. Aki azon belül fest, biztos lehet abban, hogy kattán a kezén a bilincs. De minden forgalmasabb csomópont gázosabb lehet. Általában akkor jó elkezdni festeni, amikor elment azon a területen egy rendőrautó és utána rárepülni. Mert akkor utána van egy kis idő.”

*Hogyan állítanád nehézségi sorrendbe a különböző típusú akciókat?

„Metró-festés tunnelben (alagútban), street bombingot (utcai graffitis bombázás) tenném a második helyre, utána közlekedési járművek (busz, villamos), utána a személyvonat.”

*Voltak-e már konfliktusok a rendőrséggel?

„Egyszer már kaptak el itt Szegeden, azóta nem szeretek streetelni (a nyílt utcán festeni), elvették a kedvemet. De lassan majd visszamegyek streetelni meg tagelni, illegálkodni. De amúgy utálok a rendőröket. Elég sűrűn feltűnnek. Figyelni kell nagyon. Kesztyű az jó ha van nálad, de más nem. Csak nagyon kell figyelni.

„Igen szimpatikus emberek a rendőrök. Senki nem szereti, ha a magánházát összefestik, de néhány dolgot túlzásba visznek. Szegednek az a problémája elsősorban, hogy egy rohadt legál fal sincs. Ha az önkormányzat körbenézne, hogy mennyi festék fűjódott ki öt év óta itt Szegeden, akkor ebből ki lehetne festeni a fél várost házról-házra. Nem oldódna meg a probléma - ami csak az ő részükről probléma persze - a legál falakkal, de azok az emberek fújhatnának olyan képeket, ami még turisták szempontjából is vonzó. Ha egy kirándulócsoporthoz végigmenne egy hall of fame-en (a legjobb munkákkal lefedett fal) tele profi Szegedieknek, meg más embereknek a rajzaival, az már jó. Meg akinek kedve van nyugodtan festeni, legálozni festeni az megteheti.”

„Komolyabb problémám nem volt hálalistennek.”

*Alakítottak a nyugdíjasok is graffiti elleni különítményt Szegeden...

„Él az még, de csak az adófizetők pénzét húzzák le, tényleges működésük nincs. Nekik üzenem, hogy vigyázzatok magatokra! Ezt mindenki megmondhatja kedves nagymamájának.”

A csoport mentális térképe

A mentális térkép készítése jelen esetben nagy segítségünkre lehet, hiszen a graffitisek egymás közti rivalizálása, vagy éppen a csapattársak iránti megbecsülés megköveteli saját és mások rajzainak számontartását. Ezért feltevésünk szerint így pontos képet fogunk kapni azokról a városon átívelő rajzok hálózatról, amiket ez a csoport készített. Egy, a szegedi úthálózatot ábrázoló térképet osztottunk ki közöttük személyenként. Arra kértük őket, hogy a

térképen jelöljék be rajzaikat. Ezeket a térképeket külön-külön és egymásra helyezve is mellékeljük

Külön státussal bírnak azok a rajzok, melyek megközelíthetetlennek tűnő helyeken találhatók, több méteres magasságban vagy hidak oldalán. Ezeket a térképen külön kell jelölniük. De külön jelölést kaptak a megtűrt, féllegálisan készített rajzok is. Külön térképet készítettünk a megtűrt, féllegális rajzok és a nehezen elérhető helyre készült festmények elhelyezkedéséről is.

A melléklet részben található a térképek A/3 lapméreten. Csupán ez a lapméret bizonyult elég nagynak ahhoz, hogy a kérdezettek be tudják jelölni rajzaikat (egyesek így is túl kicsinek találták a szemléltetéshez).

A térképek feldolgozását mechanikus módszerrel végeztük, egyrészt jobb szemléltetés, másrészt a pontosabb végeredmény érdekében. A graffitik lelőhelyei olykor olyan közel találhatók egy máshoz, hogy még a mellékletben található térképen is összemosódnak.

A térképek reményünk szerint bemutatják, hol találhatók a graffiti sűrűsödési, illetve ritkulási pontjai, mely helyek tűnek értékesebbnek a művészek számára, és melyek kevésbé.

A térkép elemzése során az interjúból nyert információkat is figyelembe véve a következő szempontokat vesszük alapul:

Útvonalak

A line kifejezés többször előfordult az interjúk során, ami azokra a forgalmas útvonalakra utal, amelyeket festés szempontjából preferálnak. Ezért valószínűleg a város forgalmasabb, tömegközlekedési járművek által is használt utak mentén számíthatunk a rajzok sűrűsödésére.

Ritkulási helyek

A graffitisek körében is léteznek bizonyos, védelmi, illetve etikai megfontolások alapján létrejött íratlan szabályok. Az interjú szerint mindegyikük tartózkodik a műemlékekre, temetőre, illetve új építésű házakra való festéstől. De ezen kívül a rendőrség közelsége is meghatározó lehet.

Sűrűsödési helyek

A megkérdezettek szerint Szegeden nincsenek az önkormányzat által kijelölt falak a festéshez, mint más településeken, csupán úgymond megtűrt helyek. Ezek lehetnek hídpillér, sportpálya fal, gát stb.

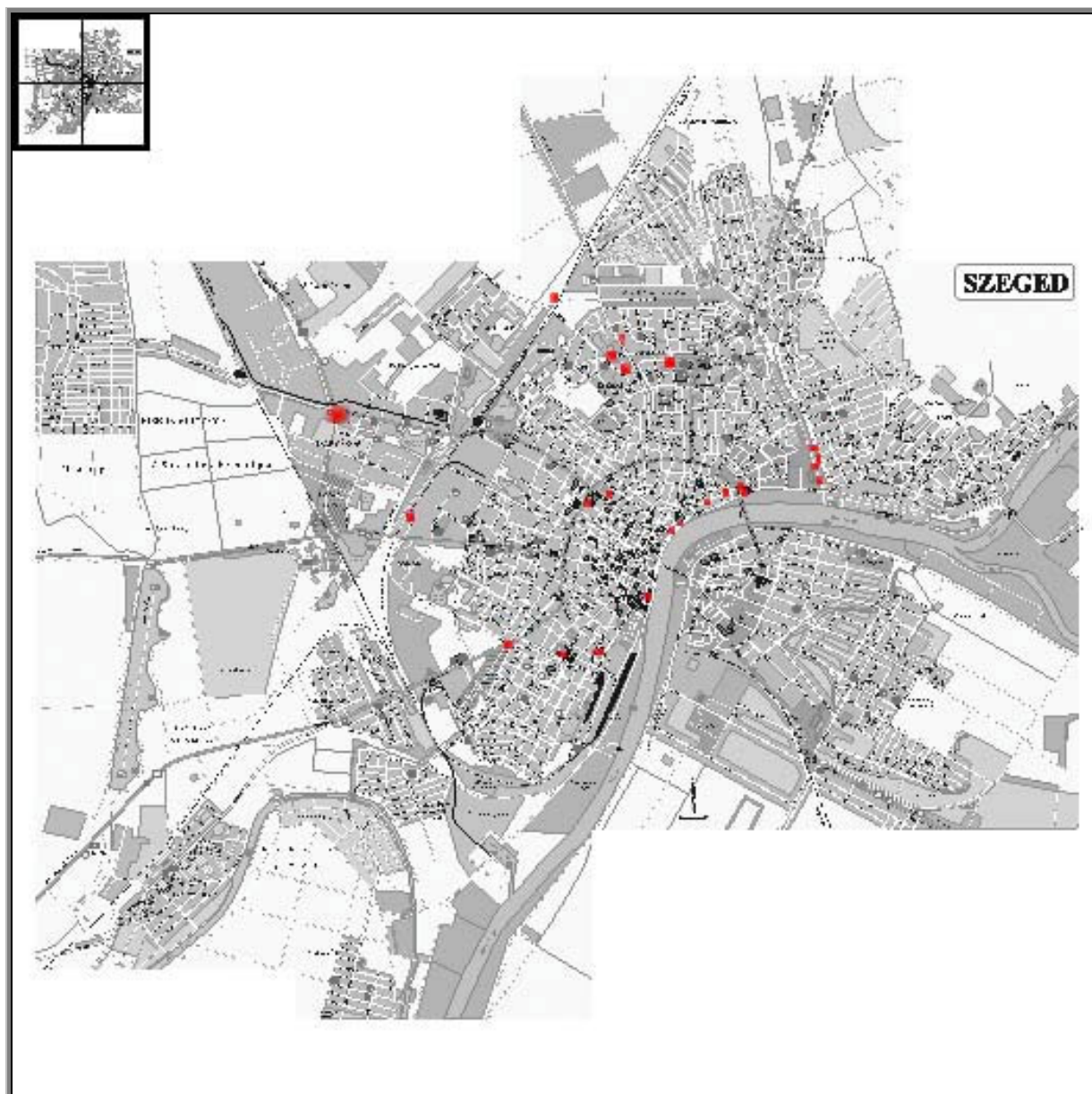
Törésvonalak

Létezhetnek bizonyos határok a városon belül, amerre a graffitisek már nem tartják érdemesnek a festést. Ilyen lehet a régi és az újszegedi városrészt elválasztó Tisza, illetve a várost körülölelő gát.

A térképek

1. térkép

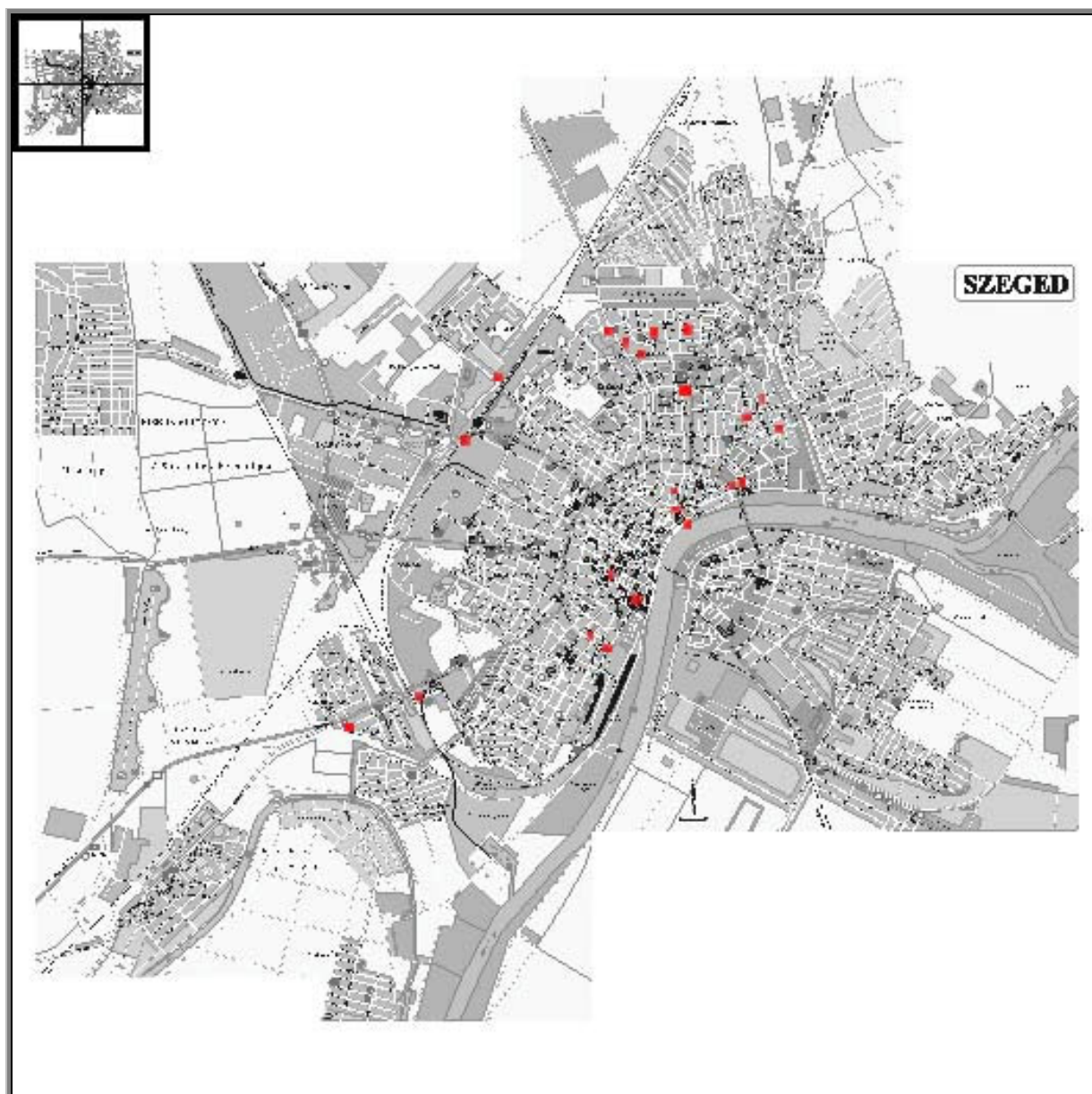
Az alany, mint az interjúban is említi jobban, kedveli a vonatra való festést, de a térképen is számos rajzot jelölt be. Láthatóan kedveli a Tisza melletti helyeket, és a József Attila sugárút vonalát, de külsőbb részeken a vasút vonala mellett is jelölt két rajzot. A belvárosban található a legtöbb rajza, a külvárosokban kevesebb, a Tisza választóvonalat jelent számára, Újszegeden nem található jelölés.

2. térkép

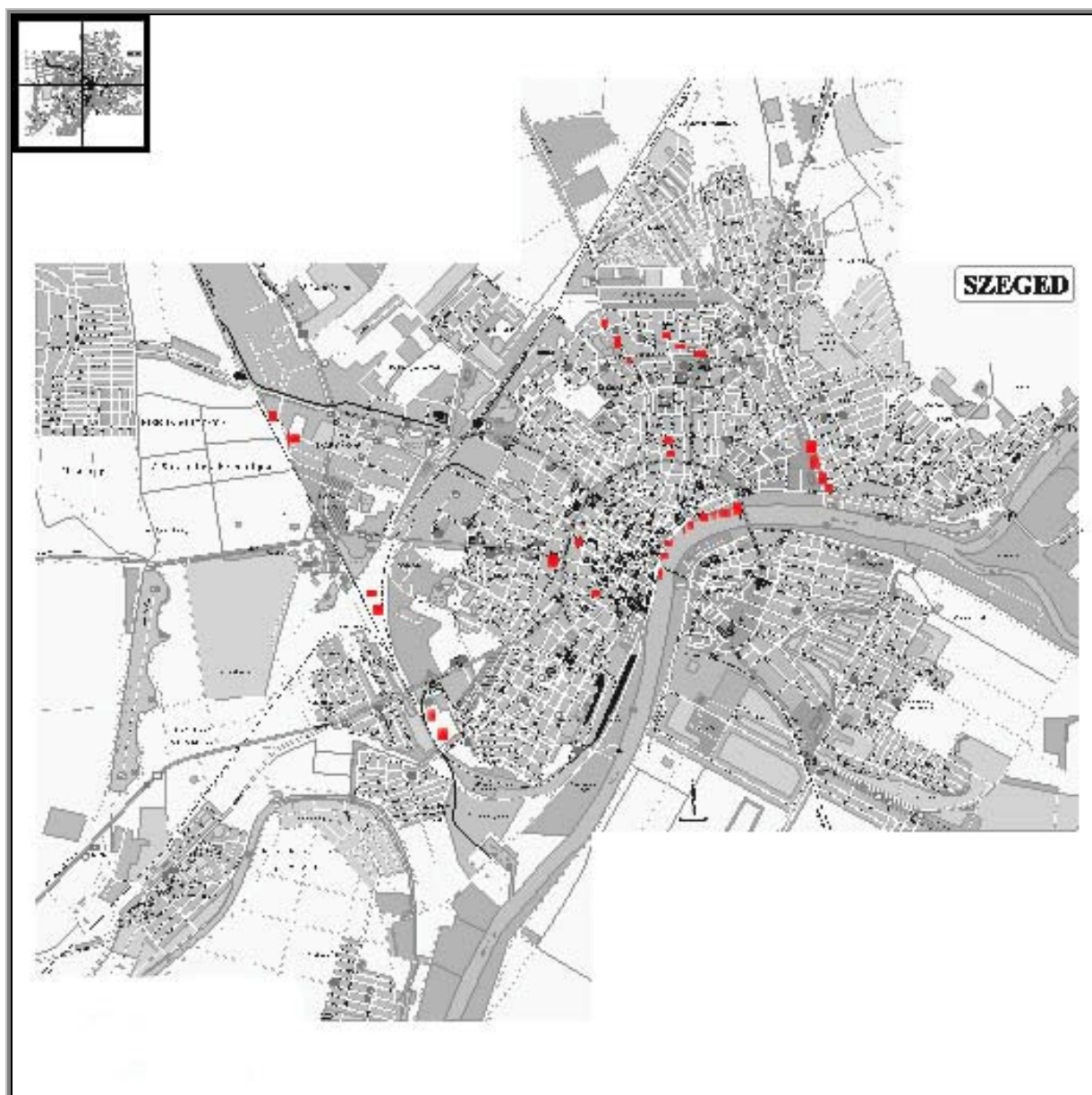
Rajzainak elhelyezkedése meglehetősen szétszór, nem követnek különösebb útvonalakat. Majd minden bejelölt festmény főútvonalak mentén fekszik, főleg Makkosháza, Tarján és az Északi városrész felé sűrűsödnek, ezeken kívül csak belvárosi részeket célt meg. A Tisza és a gátak választóvonalat jelenthetnek számára, de a vasút mellett is tett két jelölést.

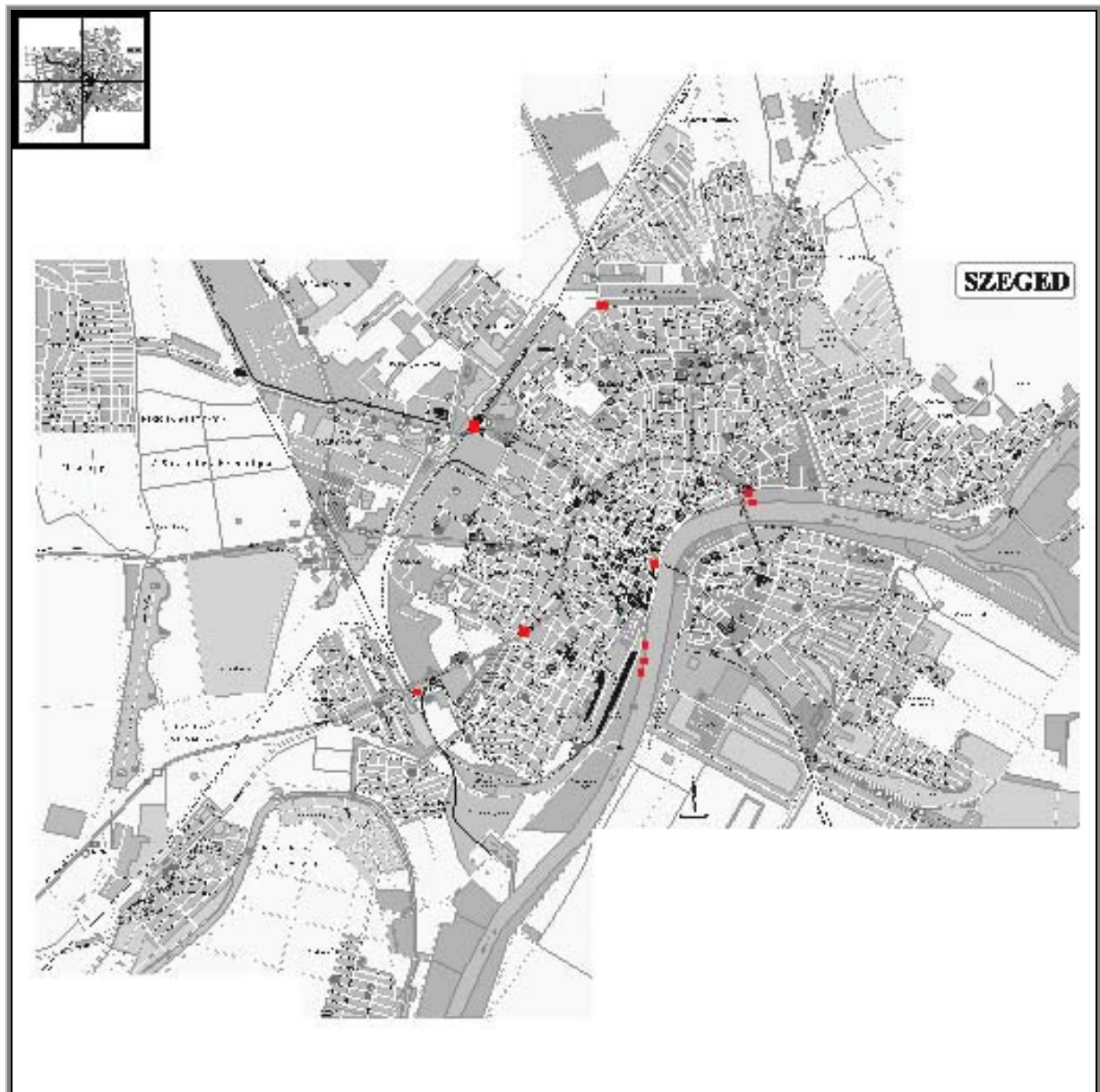
3. térkép

6 rajzot is bejelölt a megkérdezett, a vasút vonal mellett, de főbb tevékenységi területe Makkosháza, illetve a Felső Tisza Part. Sok rajzot készített a sportpálya hátfalára, de a belváros felé ritkulnak. Szintén csak a régi városrészben találhatóak rajzai.

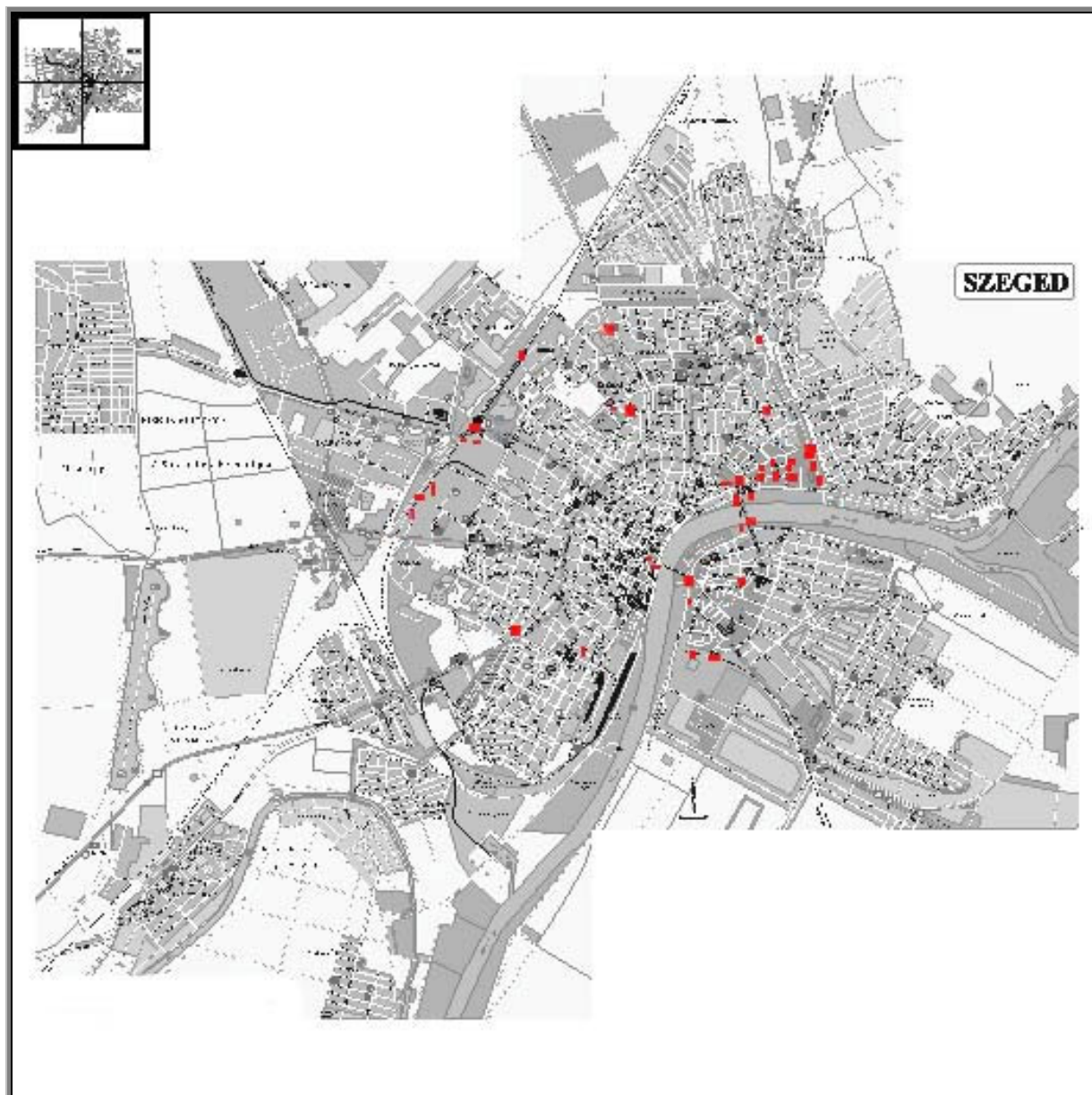
4. térkép

Ő az, ki a legkevesebb rajzzal rendelkezik a többiek közt. Ez talán azért van, mert - mint az interjúban is jelezte – főleg a legális festési lehetőséggel él. a többiekhez hasonlóan kedveli a lakótelepi részeket és a sportpálya hátsó falát.

5. térképe

Interjúalanyaink közül ő az, aki a legtöbb festmény tudhatja magáénak a THA-CRA csoportból. Elmondása szerint rendkívül aktív, az illegális festészet mellett a legális festés is vonzza. Rajzai a Felső Tisza part, és a Szilléri sugárút környékén különösen összesűrűsödnek. A vasútvonalak mentén is több jelölés található, de a régi belvárosi részen szinte nincs. Tevékenységi területe átnyúlik Újszegedre, de a gátakon túl nem.

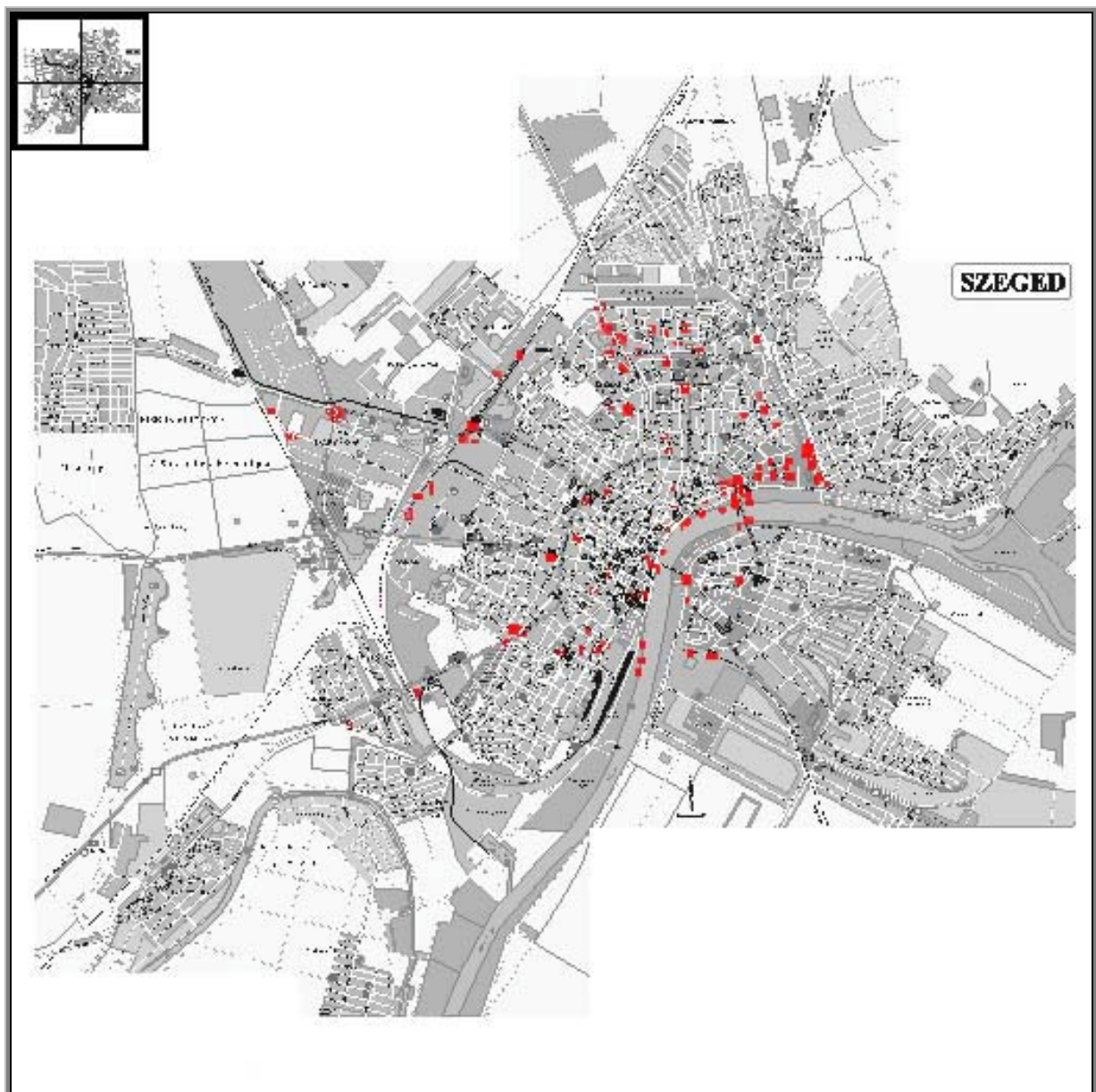

A térképek egymásra vetítése

Az öt térkép egymásra vetítésével kapjuk meg az egész csoport szokásainak, területi preferenciáinak rendszerét, ami lehetővé teszi a lényegi következtetések levonását a graffiti területi rendezőelvével kapcsolatban.

Láthatóan fontos útvonal a vasútvonalak, a Tiszapart, a József Attila sugárút és a Petőfi Sándor sugárút. Felső városon és Makkosházán különösen sűrűsödik, vagyis a lakótelepi részek kiemelten kedveltnek mondható. A belvárost tekintve szétszórtnak mindenhol találhatók rajzok, de a Brüsszeli körút körül ür tátong, talán a rendőrség épületének nyomasztó jelenléte miatt. Kedvelt festőterületek ezen kívül a Felső Tiszapart, és a sportpálya hátsó fala. A Tisza és a gátak a legtöbbjük számára tényleges gátakat jelent, legalábbis a térkép tanulsága szerint.

Következtetések

Megállapítható, hogy a vizsgált graffitis közösség, vagyis a THA/CRA csoport számára a városi tér legfontosabb részeit az úgynevezett line-ok jelentik. Térszemléletükre jellemző, hogy tevékenységük java része közlekedésileg fontos vonalak, és csomópontokra korlátozódik. Ezen kívül természetesen meghatározó még, a térbeli közelség, vagyis lakókörnyezetükben mindig aktívak a festésben.

Az illegális viselkedéssel kapcsolatos felfogásoknak is szerepük van a városi tér használatában. Akik inkább a graffiti akció jellegét részesítik előnyben, azok a forgalmasabb környékeken hagyják ott kezük nyomát. Azok, akik a minél komplexebb alkotásokra törekcsenek, legális falakat keresnek, vagyis olyanokat, ahol megtűrt a graffiti. Ezek a területek a zavartalan munkának adnak teret, viszont itt nem tárhatják alkotásaikat a városlakók szélesebb rétegei elé.

A városi térben való elhelyezkedés egyúttal összefüggésben áll a falfestmény kidolgozottságával is. A város peremén található legális falakon található a leginkább kidolgozott alkotások, hiszen itt nem kell bujkálni, sietni a munkával, hiszen az ilyen területeken megtűrt dolog ez a tevékenység. Illetve a forgalom alacsony szintje miatt hosszú idei és zavartalanul festhetnek. Ezzel szemben az illegális akciók hossza percekben mérhető és mindig szükséges őrszemeket állítani, akik jelzik a közeledő veszélyeket (például a rendőrség jelenlétét).

Dolgozatunk feladata, egy graffitis csoport főbb jellegzetességeinek a bemutatása volt. Ez az interjúk közreadása révén történt meg. Ezek a jellegzetességek, a vizsgálat alanyai szerint is általánosan jellemzők a szegedi szintéren, de nagyvonalakban ezek jellemzik az általában vett graffitis tevékenységet. De csoport-specifikus megállapításokat is tettünk. Ezek az adatok hozzásegítenek a témával kapcsolatos strukturált kutatói érdeklődés kialakulásához, és vizsgálati irányokat kínálnak a továbbiakban. A helyi sajátosságokat a mentális térképen keresztül tudtuk megragadni, amely konkrétan a szegedi városi térrel és azon belül a graffitisek által a városról lényegesnek ítélt tudattartalmakkal és szemléletmódokkal kapcsolatos. Az eddigiekben tehát olyan tudáshalmazt rendszereztünk, amely a továbbiakban alapul szolgálhat a témában más mikro-szintű kutatásokhoz.

Illusztrációk

1. tag

2. throw up

3. karakter

4. piece

5. mural

Felhasznált irodalom:

Borsányi L.: Megfigyelési technikák az etnológiai terepmunkában. In: Ethnographia. Bp. 1988/1.

Cohen A. K.: A szubkultúrák általános elmélete. In: Huszár T. - Sükösd M. (szerk.): Ifjúságszociológia. Bp.

Geertz C.: Az értelmezés hatalma. Osiris, Bp. 2001.

Harman L.D.: Közöttük lenni: megfigyelés és marginalitás. In: Bíró Judit (szerk.): Deviációk. Új mandátum Könyvkiadó, Bp. 1998.

Lachman R.: Graffiti - karrier és ideológia. In: Bíró Judit (szerk.): Deviációk. Új mandátum Könyvkiadó, Bp. 1998.

Nagy T. - Rácz A.: Falfirka vagy graffiti. Kommunikáció, deviancia, avagy művészet. Szegedi Tudományegyetem, 2001.

Niedermüller P.: Az életmód mint a mindennapi élet stratégiája. Megjegyzések a városantropológia életmódkutatásaihoz. In: Hoppál M. - Szekcső T. (szerk.): Életmód: modellek és minták. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Bp. 1984.

Niedermüller P.: A város és a városi kultúra: antropológiai megközelítés. In: Jelbeszéd az életünk. A szimbolizáció története és kutatásának módszerei. Osiris, Bp. 1995.

Rácz A.: Falfirka vagy graffiti. Kommunikáció, deviancia avagy művészet. Szakdolgozat Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar. Szeged, 2000.

Schwendtner R.: A szubkultúra elmélete. In: Helikon. 1976/1.

Solt Otília: Interjúzni muszáj. In: Uő: Méltóságot mindenkinek. Összegyűjtött írások I. Beszélő, Bp., 1998.